

LUNDS
UNIVERSITET

Projektbeskrivning

Anländandets platser

En studie av geografiskt och socialt anknutna
ankomstprocesser i Rosengård, Malmö

*A study of geographically and socially anchored
processes of arrival in Rosengård, Malmö*

Hanna Steinvall

Institutionen för kulturgeografi
och ekonomisk geografi
SGEK02

HT 2014
Handledare: Eric Clark

Abstract

Denna uppsats består av en utförlig projektbeskrivning. Det planerade forskningsprojektet tar sig an ett område, i detta fall Rosengård i Malmö, ur ett ankomstperspektiv där nyanlända individers ankomstprocesser och erfarenheter står i fokus. Syftet är att få en större förståelse för hur själva ankomsten faktiskt ser ut och på vilket sätt denna ankomstprocess är socialt och geografiskt förankrad. Studien är tänkt att ta en omfattande kvalitativ form, där ankomstprocessen hos ett antal primära respondenter undersöks med hjälp av kvalitativa intervjuer och en deltagandebaserad kartering av respondentens sociala nätverk i förhållande till för ankomsten viktiga händelser och inslag. Den förväntade samhällsnyttan ligger framförallt i de verktyg studien kan ge för att se mer komplexa processer som sker i dessa områden men som sällan fångas upp av statistik.

Nyckelord: *Migration, anländande, ankomstplatser, sociala nätverk*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning.....	4
Projektidé.....	5
Perspektiv på en debatt.....	6
Social polarisering och den segregerade staden.....	6
Användande i forskning och debatt.....	7
Projektets syfte.....	9
Terminologi och definitioner.....	10
Användandets platser: teori och verklighet.....	10
Vägen till medelklassen.....	12
Sociala nätverk i förgrund och bakgrund.....	14
Verktyg för framgång.....	15
Användarkulturer: Hopp och situationshantering mellan ursprung och destination ..	19
Användandets framgång och misslyckande.....	20
Studiedesign och metod.....	22
Rosengård och urvalsgrupper.....	23
Tre angreppssätt i undersökningsfasen.....	24
Analys av kvalitativ data: Nätverkets egenskaper och respondentens positionering i berättandet.....	27
Avslutning.....	28
Samhällsnytta och relevans.....	28
Relevans vid olika tänkbara utfall.....	29
Att låta komplexiteten stå i centrum.....	31
Referenser.....	32
Bilaga 1.....	34
Inledande semistrukturerade intervjuer.....	34
Bilaga 2.....	35
Ankomsthistorisk översikt.....	35

INLEDNING

Människor över hela världen flyttar, och i detta århundrade då jordens befolkning förväntas bli mer eller mindre helt urban är staden oftast dessa migranternas anhalt – oavsett om de flyttar från Indiens landsbygd in till Mumbai, eller flyr från förföljelse till andra sidan jordklotet. Denna migration har ofta en viktig geografisk dimension, och i världens storstäder återfinns nästan alltid områden som präglas av dessa ankomstprocesser. De områden i städernas socioekonomiska och geografiska utkanter som av naturliga skäl blivit första anhalten för många migranter diskuteras ofta i termer av utanförskap, men oavsett hur man väljer att benämna dessa är de ofta på olika sätt präglade av en ankomstprocess. Denna process kan vara framgångsrik och området kan ha fungerat för dess invånare som en etableringsplattform, men anländerens process kan också ha kvävts i sin linda och lämnat människor fast i ett slags limbo mellan ursprung och destination. Oavsett vart dessa områden befinner sig på denna skala har de ofta omgärdats av en problemdiskurs, inte sällan inramad av termer som segregation eller social polarisering. Dessa perspektiv är onekligen av betydelse, men om de utgör normen riskerar de skymma sikten för de parallella processer som av många under ytan tros ge liv åt områdena och driva fram en utveckling som kan komma att påverka hela städer. Dessa processer och platser sammanfattades av den kanadensiske journalisten och författaren Doug Saunders under termen *arrival city* (2010), och det är detta paraplybegrepp som utgör grunden i denna projektbeskrivning.

Denna uppsats kommer ta formen av en utvidgad projektbeskrivning där ett ramverk för ett planerat forskningsprojekt framarbetas och beskrivs i termer av samhällsnytta och etiska ställningstaganden. Projektbeskrivningen kommer utgöras av ett omfattande teoretiskt kapitel, där ankomstprocessernas beståndsdelar redovisas i enlighet med arbetets främsta inspirationskälla Saunders och hans begrepp *arrival city*¹. Mycket migrations- och urbanforskning beskriver liknande processer utan att använda sig av samma begrepp, och det teoretiska underlaget till detta projekt kommer givetvis att bygga mycket på denna forskning också. Den teoretiska genomgången kommer sedan att leda fram till ett antal fokusområden och beståndsdelar som den tänkta analysen kommer att baseras på. Utifrån detta utformas sedan ett metodkapitel som behandlar både material, metod för insamling av data och metod för analys av data. Projektbeskrivningen vävs sedan ihop av en diskussion kring den tänkta samhällsnyttan detta projekt förväntas få, men kommer även att utifrån ett kritiskt perspektiv diskutera etiska ställningstaganden och eventuell innebörd för utformning av policy och strategier.

---

¹ Då denna projektbeskrivning skrivs på svenska kommer i fortsättningen detta ”arrival city” ersättas med en terminologi baserad på ankomst- och anländerbegreppet.

Projektidé

Denna projektbeskrivning ämnar belysa behovet av alternativa perspektiv på den geografiska koncentrationen av nyanlända², och föreslår en analys baserad på geografiskt och socialt förankrade ankomstprocesser. Målsättningen med att analysera ett område genom dessa parametrar är att på så vis kunna måla upp en ny typ av bild av området uppbackat av kvalitativ data. Däremot inte sagt att denna typ av analys ska ersätta eller på annat sätt överskugga existerande förklaringsmodeller – ett av studiens främsta syften är att bredda diskursen.

Till just detta projekt föreslås Rosengård i Malmö som studieobjekt³, då detta är ett område som på ytan uppvisar de karaktärsdrag som är lämpliga för denna typ av studie – en hög andel utlandsfödd befolkning, ett område som faller långt ner på den socioekonomiska skalan i Malmö, och en stadsdel som trots en ofta negativt vinklad rapportering uppvisar en mängd röster och initiativ inifrån som belyser dess mer positiva sida⁴. Projektets styrka är däremot inte begränsat till detta specifika fall; tanken är att samma typ av ramverk för analys ska kunna användas till liknande områden i behov av en breddad debatt på vetenskapliga grunder. Studien har potential att med mindre justeringar kunna anpassas till ett stort urval av fall.

Detta projekt förväntas bringa fram resultat med förmågan att bredda en diskurs som på många sätt varit problemorienterad; även i de fall då man har belyst positiva utfall av exempelvis segregation har man varit fast i en terminologi som onekligen burit med sig negativa konnotationer. Detta projekt kliver ut ur detta ramverk och tar sig an området, i detta fall Rosengård, från ett relativt utforskat perspektiv. Resultaten av studien förväntas bidra med ny kvalitativ data som kan fylla kunskapsluckor – eller åtminstone belysa dessa – i de fall där de har kunnat identifieras. Styrkan i detta projekt är dess potential att på både övergripande och specifika plan synliggöra processer och fenomen som hittills ofta negligerats eller fallit i skymundan bakom den dominerande diskursen. Detta är av vikt för alltifrån boende i området till forskning i frågan, men kanske framförallt ur ett demokratiperspektiv – kunskapsluckor kan vara förödande i beslutsprocesser om åtgärder för ett områdes utveckling. Om detta angreppssätt kan nå framgång i just denna studie finns potential att det kan bredda diskursen även i andra områden.

---

² Det är med stor försiktighet dessa typer av formuleringar används; givetvis finns en mängd olika typer av migranter, en mängd olika förutsättningar och resurser till förfogande, och en mängd olika motiv till de platser man väljer eller blir tilldelad att bosätta sig på.

³ Se kapitlet ”Studiedesign och metod” för en utförligare diskussion kring just detta val.

⁴ Denna typ av mer positivt vinklade porträttering av stadsdelen är av betydelse av framförallt två anledningar då den 1) vittnar om livskraftiga processer och förutsättningar i området som faller i glömska undan exempelvis segregations- och arbetslöshetsstatistik, och 2) belyser problematiken med en ensidigt vinklad rapportering och i förlängningen även behovet av en breddad debatt. Ett exempel av många skulle kunna vara boken ”Ett annat Rosengård” av Rosengren och Striner (2011).

PERSPEKTIV PÅ EN DEBATT

Social polarisering och den segregerade staden

Oavsett om man talar om Sveriges så kallade *problemområden*, Frankrikes *banlieues* eller USAs *ghetton* så dras tankarna till de områden i städernas socioekonomiska periferi som oavsett land i den västerländska kontexten ofta präglas av en hög andel minoritetsbefolkning. Att det talas om segregerade områden, med etniska förtecken, är i dessa sammanhang vedertaget; att denna segregation i stora drag definieras av en grupps överrepresentation i ett visst område och en underrepresentation i ett annat är även det allmänt etablerat (se till exempel Van Kempen & Özüekren 1998). Däremot är detta sätt att tolka en grupps distribution i staden till stor del påverkat av den rumsliga skalan, och man bör vara medveten om att segregation på en nivå inte nödvändigtvis behöver innebära segregation på en annan. Det finns även betydande skillnader i hur man väljer att se på grupper, där de kanske största skillnaderna ligger i hur gruppen som enhet definieras; i de afro-amerikanska ghettona talar man om en överrepresentation av just afro-amerikaner, medan man i en europeisk kontext ofta pekar ut områden som etniskt segregerade om de uppvisar en överrepresentation av exempelvis utlandsfödda. Dessa typer av segregerade områden är till sin natur ofta mycket heterogena, vilket bland annat den franske sociologen Loïc Wacquant betonat i sitt arbete om ”urban marginality” (se till exempel Wacquant 2008), även om de fortfarande av många likställs med de amerikanska ghettona under den allmänna segregationsdiskursen.

Segregationsforskning har under åren påvisat och argumenterat för både positiva och negativa effekter av fenomenet, men som Van Kempen & Özüekren påpekar (1998: 1633) har mycket av forskningen ofta uttryckligen eller underförstått varit baserad på premissen att fenomenet borde motarbetas. De positivare sidor som klassiskt brukar tas upp är framförallt baserade på de sociala nätverk som under rätt omständigheter kan frodas i dessa typer av områden, där man menar att dessa kan ge upphov till alltifrån ett gynnsamt småföretagarklimat till arbetstillfällen, en värdefull informell ekonomi och en tryggare bas för identitetsskapande (Van Kempen & Özüekren 1998: 1635-1636). De negativa aspekter som ofta påpekas har inte sällan samma grund, men en inverterad sådan – boende i ett segregerat område ser sina möjligheter till interaktion med civilsamhället och den omkringliggande staden och arbetsmarknaden kväva mycket på grund av en brist på kontakt med människor från majoritetssamhället. Detta kan i sin tur ha en reproducerande effekt då en hög arbetslöshet hos den arbetsföra befolkningen riskerar permanenta arbetslöshetsrisken för nästa generation när värdefulla arbetsmarknadskontakter uteblivit (ibid. 1633). Andra ofta diskuterade negativa aspekter av segregeringen är dåliga utsikter i skolan, språkutvecklingen och en befarad ”fossilisering” av kulturer som står långt ifrån majoritetssamhällets normer (ibid. 1634).

Vad gäller de faktorer som ligger till grund för det över världen spridda fenomenet med segregation finns delade åsikter, där alltifrån det självvalda till det strukturella lyfts fram (Knox & Pinch 2010). Om det finns någon sanning torde det vara att det är en

komplex process som skapat de geografiska skiljelinjer vi ser. Wacquant (2008) betonar ett helt register av en etniskt snedvriden och marknadsorienterad politik som har fångat fattiga minoritetsgrupper i de områden längst ner på skalan i den polariserande staden. Andra lägger tonvikt endast på de ekonomiska faktorerna, medan till exempel Massey (1990) menar att den etniska boendesegregationen i sig själv har framkallat en så kallad ”urban underklass” och att fattigdom och segregation är tätt sammanlänkade med etniska förtecken. Det som fler och fler, särskilt på senare år, påpekar är dock majoritetsbefolkningens inblandning i den segregation många städer bevittnar. Begreppet *white flight* har ofta använts för att beskriva majoritetsgruppens övergivande av fattiga och etniskt heterogena områden, även om det även har påvisats att det i vissa fall kanske handlar mer om ett *white avoidance* (det vill säga att snarare än att flytta ut från områdena undviker majoritetsgruppen att flytta in, se till exempel Bråmås 2006 för en svensk studie). Men även i dessa typer av förklaringsmodeller är komplexiteten i processen betydande, och i de allra flesta fall menar segregationsforskare att det inte går att förlita sig på enskilda lösrykta faktorer för en förståelse för fenomenet.

Gemensamt kan dock generellt sägas att segregationen ofta behandlas som något mer eller mindre konstant, inte minst i den allmänna debatten; sällan ges utrymme för diskussionen om huruvida de människor som faktiskt utgör dessa siffror är konstanta eller ”rörliga” i sitt bidrag till dem. Om något antas tycks det ofta vara det förstnämnda. Det är det senare som utgör en av utgångspunkterna i den alternativa diskursen.

Användande i forskning och debatt

Fenomen som är mer eller mindre kopplade till segregation har även tagits upp av forskare utan att rama in de i just debatten om boendesegregation. Bland de forskningsområden som fått mycket uppmärksamhet under åren kan nämnas etniskt entreprenörskap⁵, invandrargrupper sociala nätverk, identitet hos både första och andra generationens invandrare, fysiska strukturer i fattiga områden⁶ samt transnationalism och diasporastudier. Ibland tolkas dessa processer isolerade från segregationsdiskursen och ibland som en oskiljbar del av den; gemensamt har de flesta dock en geografisk dimension, samt en betydande koppling sinsemellan. Dessa komplexa kopplingar fenomenen emellan utgör grunden i förståelsen för hur användandets process kan se ut från ett mer övergripande perspektiv.

Saunders arbete kring *arrival cities* (2010), eller användandets platser som jag väljer att benämna de i denna projektbeskrivning, är ett försök till att utveckla ett koncept som omfattar användandets mångfacetterade processer och fenomen. Wacquant (2008) påpekade i sitt arbete om skillnader och likheter mellan franska *banlieues* och amerikanska ghetton att i den europeiska kontexten är befolkningen inte lika konstant fast i denna struktur – den rumsliga utspridningen av de som successivt får det bättre

---

⁵ Detta fenomen går under många olika termer. Bland alternativen som används i Sverige kan nämnas exempelvis *invandrares entreprenörskap* eller *företagande bland utlandsfödda*.

⁶ I Sverige har detta mycket kommit att handla om Miljonprogramsområden och sättet den modernistiska arkitekturen och stadsplaneringen påverkar vardagsliv och trygghetskänsla.

ställt menar han är ett av tecknen som tyder på detta. Det är just detta klättrande på den socioekonomiska stegen som är kärnan i teorierna om de framgångsrika ankomstplatserna – oavsett om så sker genom eget företagande, arbetsmöjligheter, bostadsaffärer eller utbildning, och oavsett om detta hjälps på traven av en social trygghet, skyddsnet, ekonomiska och sociala nätverk, en tillåtande fysisk form på området i fråga⁷ eller närhet och kontakt med den omgivande staden. Saunders (2010) menar att så länge de rätta förutsättningarna ges så kommer ankomstprocessen att vara framgångsrik; migranterna anländer själva med den nödvändiga drivkraften. Denna betoning av motivationer är dock inte ny; i en känd studie från 1979, *The Myth of Marginality*, lyfte Perlman fram de från landsbygden anländande migranterna i Rio de Janeiros *favelor* i ett nytt ljus. Även om Perlman i senare återblickar fann att många av de intervjuade migranternas drömmar aldrig gick i uppfyllelse så gav hennes banbrytande studie ett nytt perspektiv från vilket man kunde se en komplex ankomstprocess.

Segregationsstatistik och index döljer ibland just denna typ av ankomstprocess, och detta kan medföra komplikationer när den ska utgöra grund för viktiga samhällsdebatter och politiska beslut. Simpson (2007) menar att den ofta ödesmättade segregationsdebatten som hörs i Europa i många fall är missvisande; mycket av de siffror som lyfts fram kan förklaras med naturliga demografiska konsekvenser av en nyligen invandrad befolkning, där en efterföljande utspridning är att vänta i takt med att gruppen växer och individer klättrar på den socioekonomiska stegen. Dessutom har forskare i den brittiska kontexten kommit fram till att några av de områden som pekats ut som de värst drabbade av segregation och utanförskap i verkligheten är ytterst heterogena och inte alls exkluderande till sin natur, och den sociala blandningen av grupper visade sig vara mycket omfattande i dessa områden (Finney & Simpson 2009: 136). Segregationsstatistiken döljer den större bilden av de processer som pågår i dessa områden – både positiva och negativa – och bör därför behandlas med största försiktighet, särskilt när det kommer till att utforma strategier och politik. Bråmås & Andersson (2005) menar att de svenska ambitiösa politiska målen att ”bryta segregationen” har eftersträvats på fel arenor eftersom de ofta tagit formen av områdesbaserade satsningar; evidens pekar mer åt områdenas roll som ”gateways” snarare än att människor är permanent fast i dem. Dessa områdesbaserade insatser har, menar Bråmås & Andersson, möjligtvis haft goda effekter på området i fråga, men så länge dess relativa position i staden kvarstår kommer segregationen i sig inte att nås. Detta projekt kan förhoppningsvis lyfta fram ytterligare perspektiv för att bredda debatten, och guidas delvis av frågan om segregationsdiskursen har fått för mycket utrymme på bekostnad av de mer komplexa processer som döljer sig bakom.

Svårigheterna att vetenskapligt behandla detta helhetsperspektiv är av naturliga skäl omfattande, och troligen en av anledningarna till att mycket forskning har riktat in sig på de olika beståndsdelar och delfenomen som nämndes i början av detta kapitel. Detta

---

⁷ Den fysiska formens betydelse för området i fråga kommer att behandlas vidare i det teoretiska kapitlet under underrubriken Verktyg för framgång.

projekt ämnar ändå närma sig en sådan förståelse, och hoppas kunna göra så med hjälp av ett gediget teoretiskt ramverk inom vilket den rör sig. Med Rosengård som förslag på studieobjekt är förhoppningen att kunna fylla eller komplettera kunskapsluckor och utveckla befintlig forskning.

PROJEKTETS SYFTE

Syftet med detta projekt är att undersöka migranters ankomstprocesser i Rosengård, och på vilket sätt dessa är förankrade både geografiskt men framförallt socialt. De bilder som idag målas upp av området har ofta sin utgångspunkt i segregationsdiskursen, men ett växande forskningsområde pekar på att det kan gömma sig mycket mer bakom den segregationsrelaterade statistiken. Målet med detta projekt är att lyfta fram en del av de här bakomliggande processerna i dagsljuset.

Denna studie av området kommer att vara uppbyggd kring ett antal huvudteman (som presenteras närmare under det teoretiska kapitlet), men det övergripande fokuset kommer ligga på de inneboende skärningspunkterna dessa har sinsemellan och på vilket sätt de är geografiskt och socialt förankrade. Studien närmar sig relativt outforskad mark där sättet på vilka de olika bevitnade fenomenen ses som del ur helheten i ankomstprocessen.

Projektet kommer att utföras i form av kvalitativa intervjuer och deltagandebaserade undersökningar med ett stort fokus på social nätverksanalys. Den kvalitativa ansatsen har sin grund i tron på att det är av betydelse dels att fånga upp komplexiteten i ankomstprocessen, men också för att det är av största vikt att förstå hur situationen uppfattas av individen själv (mer om detta i det teoretiska kapitlet). Arbetet guidas av den generella målsättningen att ta reda på hur ett antal olika ankomstprocesser tar sig uttryck i Rosengård genom att djupgående studera ett antal individer och deras år på ankomstplatsen, men ämnar specifikt besvara följande breda frågeställningar:

- 1) Hur upplevs ankomstprocessen i förhållande till de mål och förhoppningar som fanns vid anländandet?
- 2) Hur har ankomstprocessen fortskridit sedan anländandet till Rosengård?
- 3) På vilket sätt har ankomstprocessen varit geografiskt och socialt förankrad?

Det teoretiska ramverket i nästkommande kapitel kommer ge en utförlig teoretisk argumentation till varför just dessa är de områden projektet kommer fokusera på.

Terminologi och definitioner

Då mycket av inspirationen till detta projekt har sprungit ur en engelsk terminologi uppbyggd kring begreppet *arrival* kommer projektbeskrivningen fortsättningsvis använda sig av en terminologi rörande ankomst och anländande. Dessa två svenska motsvarigheter används ombytligt med varandra genom arbetet.

Andra termer som är något svårare att översätta berör framförallt engelskans *race*. Ordets översättning till svenskans "ras" kommer ej att användas då detta ord bär på fler negativa konnotationer och sällan används i tal om människor på det sätt som i den amerikanska och brittiska kontexten är mer allmänt vedertaget. Denna projektbeskrivning kommer därför behandla engelskans *race* som svenskans etnicitet, med vetskapen om att inte heller detta är ett felfritt alternativ, och att det dessutom är svårdefinierat. Exempel på användningsområden är i denna projektbeskrivning framförallt rörande boendesegregation, där man ofta talar om en sådan med etnicitet eller härkomst som förtecken. Utan att ge en definition av termen används den i sin simplaste form för att peka på de fall då det handlar om ursprung eller folkgrupp snarare än till exempel klass.

När det däremot gäller just människor, som detta projekt i grund och botten ämnar ägna sig åt, kommer framförallt någon typ av immigrationsstatus att användas då förtydligande behövs. För att komma åt själva ankomstprocessen handlar denna uppdelning av människor i grova drag helt enkelt om att kunna identifiera människor som har invandrat till Sverige. I dessa fall används samma terminologi och definitioner som hos svenska myndigheter; utlandsfödd är den som är född utomlands men bosatt i Sverige, och utländsk bakgrund har den som antingen är född utomlands och bosatt i Sverige eller är född i Sverige och har två utlandsfödda föräldrar. Med vetskapen om att grupperingar enligt dessa mycket generella parametrar är oerhört heterogena kommer även denna terminologi användas med försiktighet. I metoddelen presenteras konkreta och specifika urvalskriterier till de respondenter som ämnas studeras.

ANLÄNDANDETS PLATSER:

TEORI OCH VERKLIGHET

Anländandets platser är de områden vid städers sociala eller geografiska utkanter där människor sätter sin fot efter ankomst – de platser där stadens nya invånare tar sina första steg på väg mot fullt integrerade stadsbor i den nya kontexten. Dessa platser återfinns över hela världen, och även om de på ytan kan tyckas vitt skilda så är dess invånare ofta uppslukade i samma process – anländandet (Saunders 2010). Dessa platser kan antingen ligga i utkanten rent geografiskt, eller centralt belägna i världens storstäder

men isolerade som fattiga invandrarkvarter⁸ – det de gemensamt kännetecknas av är ett geografiskt uttryck för platsen mellan ursprung och destination.

Anländandet är ett mångfacetterat fenomen, men kärnan i det är vägen till medelklassen – eller åtminstone till en skälig och stabil position i den övre arbetarklassen⁹. Saunders teorier om ankomstprocessen håller urbaniseringen av världens fattiga landsbygdsbefolkning som central (varför ”ankomsten” nästan uteslutande har fattigdom som utgångsläge i hans text), men i detta projekt kommer även anländandet av människor på flykt att beaktas – både de med rötter i städer och de med rötter på landsbygden, men specifikt de som av olika anledningar anländer med begränsade ekonomiska resurser. Vägen upp på den socioekonomiska stegen har sin start i dessa anländandets platser, och en förutsättning som genomsyrar nästan varje steg i denna klättring är sociala nätverk – inom vetenskapen ofta behandlat som ’socialt kapital’. En välfungerande ankomstplats fungerar som ett stort maskineri som både skapar och distribuerar socialt kapital, och koncentrationen av denna mycket specifika form av sociala nätverk kan bana väg för alltifrån en anställning, ett framgångsrikt småföretagande eller ett bevarande av en annars bortglömd minoritetskultur (Van Kempen & Özüekren 1998). Precis som Granovetter (2005) menade att all ekonomisk aktivitet är socialt förankrad (engelskans *socially embedded*) så är ankomstprocessernas framgång eller förfall beroende av i vilken grad sociala nätverk frodas och utvecklas. Om detta sedan leder till att migranterna uppnår en högre socioekonomisk status inom området eller flyttar till ett annat är mindre viktigt – det är övergången till medelklassen i sig själv som är kärnan i ankomstprocessen (Saunders 2010: 10).

Att migranterna anländer med en enorm drivkraft och kanske framförallt ett hopp om en bättre framtid är inget nytt, och ända sedan Janice Perlman år 1979 publicerade *The Myth of Marginality* – en banbrytande studie om motivationen och drömmarna hos landsbygdsmigranterna i Rio de Janeiros favelor – har detta fått betydelse även för hur man ser på städernas mer ”marginaliserade” befolkning. De migranter vars liv och motivationer hon studerade i skuggan av en stigmatiserande och skuldbeläggande debatt uppvisade en enorm drivkraft och en dröm om ett bättre liv. Att de befann sig i några av Rios sämst utrustade områden sågs bara som ett nödvändigt ont – migranterna tycktes inte jämföra deras nuläge i favelan med Rios rikare områden, de jämförde deras fattiga liv på landsbygden med bilden av deras framtida liv i den etablerade staden. Favelan sågs som ett övergående steg i anländandets process (Perlman 2006: 175). Denna studie, och många andra, existerar dock parallellt med en fortgående debatt som rör sig i motsatta banor. Grundläggande för hur man behandlar anländandets platser i debatt och forskning är detta vägskäl, och de båda alternativen kan mycket väl utvecklas till själuppfyllande profetior. För att återvända till Perlman och Rios favelor; det var först

---

⁸ Invandrartäta områden, ghetton, slum, favelor, banlieues – det de har gemensamt är en negativt vinklad och ofta stigmatiserad bild utifrån.

⁹ Definitioner av medelklassen skiljer sig åt och är beroende av en rad olika faktorer; denna projektbeskrivning låter definitionerna ligga på hyllan. Det är vägen upp på den socioekonomiska stegen som är intressant i ankomstprocessen – inte exakt vid vilken punkt den är nådd.

när hoppet migranterna hade med sig grusades som ilskan utvecklades (2006: 175). En framgångsrik ankomstplats låter hoppet frodas och drömmar förverkligas.

Ankomsten är den första och den definierande funktionen dessa anländandets platser karaktäriseras av, men detta anländande måste vara en övergående process. Att faktiskt anlända till en plats i dess mest bokstavliga betydelse är det första steget på resan framåt i den nya staden eller det nya landet, och i en västerländsk kontext med fokus på internationell migration brukar man ofta ta upp både interna och externa faktorer till den boendesegregation man på ytan bevittnar. Bland de interna faktorerna anses kedjemigration (engelskans *chain migration*) ofta vara av betydelse, där starka transnationella band upprätthålls och där en generation migranter banar väg för nästa (Castles & Miller 2009).¹⁰ Att anlända till en plats där människor i liknande situation redan har skapat sig en vardag kan ha avgörande betydelse för på vilket sätt etableringsprocessen utvecklar sig. Men för att vara framgångsrikt måste anländandet leda vidare till att komma fram även på ett annat plan; en central del i ankomstprocessen är inget mindre än utvägar från platsen mellan ursprung och destination. Dessa kan visa sig i alla möjliga former – en högre inkomst, ett jobb, en bättre utbildning, ett första steg i en lyckad bostadskarriär – och oavsett om utvägen rent faktiskt tar en ut från ankomstplatsen och vidare till ett bättre område eller om lyftet upp mot medelklassen sker på samma plats som där man först ankom så är det viktiga att dessa mer eller mindre abstrakta utvägar är uppnåbara. Drivkraften hos de som anländer måste ge utdelning – och om inte för migranterna själva så för deras barn.

Vägen till medelklassen

Man vet fortfarande mycket lite om hur övergången från fattigdom eller lägre arbetarklass till medelklass ser ut, men att det är målet för många migranter är det ingen tvekan om. Ankomstplatsernas framgång världen över är beroende av att just denna grundläggande funktion kan tillhandahållas dess invånare, antingen på kort eller på lång sikt – det viktigaste är att anländandets slutmål är öppet för den som är driven (Saunders 2010: 268). Men precis på samma sätt som det saknas kunskap om hur människor når medelklassen är även den sammanlänkande vetenskapen kring urban fattigdom över generationer bristfällig. Många studier har tittat på områden och lokalsamhällen (engelskans så kallade *communities*) över tid, men då förlorat individens eller hushållets aspekt (Perlman 2010: 15). Att longitudinellt titta på ett specifikt geografiskt område kan ge en mycket missvisad bild av helheten då invånarna i ett område sällan är konstanta utan både flyttar in och ut över tid. Utbildning, inkomst, arbete och hälsa är vanliga faktorer man tar hänsyn till när man tittar på vägen mot medelklassen, men fenomenet kantas av alltifrån interna faktorer som att ett jobb tycks vara av större betydelse än inkomstnivån (se till exempel Andersson & Bråmås 2005: 185 eller

---

¹⁰ En av Europas kanske framgångsrikaste ankomstplatser – Bethnal Green i östra London – är präglade av precis detta typiska migrationsmönster; majoriteten av bengalerna i området kommer från Sylhet och har anlänt med hjälp av kontakter, information och informell hjälp från tidigare generationer immigranter (Saunders 2010: 29)

Perlman 2010: 230) till externa faktorer som exempelvis det stigma som kopplas till en adress i en ankomstplats (Wacquant 2008: 169). Det man framförallt vet om helheten är att den är nyanserad och mångfacetterad, och ju fler faktorer som identifieras desto fler kunskapsluckor tycks uppstå.

Medelklassen har en obestridlig närvaro på de allra flesta fungerande ankomstplatser, antingen i form av den faktiska förekomsten av medelklasshushåll i området eller som ett löfte om framtida framgång för den som strävar efter detta. En ankomstplats är sällan exklusiv i sin befolkning – det bor fler i området än de som faktiskt anlant i den bemärkelsen begreppet används i denna projektbeskrivning – och denna heterogenitet är ofta extra märkbar i de områden som är präglade av internationell migration. Wacquant (2008) beskriver Frankrikes banlieues som mycket heterogena områden, och detta är den stora skiljelinjen mellan dem och många afro-amerikanska ghetton – anledningarna bakom att folk bor i dessa franska banlieues har snarare att göra med att Frankrikes invandrare är överrepresenterade i den lägre arbetarklassen, och mindre att göra med en social exkludering grundad på en specifik etnisk grupp (ibid. 2008: 155). På ankomstplatser där det framförallt ligger socioekonomiska skäl bakom olika typer av koncentrationer i området är en klättring på denna stege en av de största och kanske också lättaste utvägarna. Det faktum att vi i Europa sällan ser medelklassområden uppdelade med etniska förtecken är ett av de tydligaste bevisen för detta – när platsens invånare får bättre inkomst eller ett säkrare jobb ser utvägen plötsligt mycket mer öppen ut (Wacquant 2008: 155). Oavsett om medelklassens liv är uppnåbara innanför eller utanför ankomstplatsens gränser så har den alltid en stark närvaro.

Inkomsten spelar onekligen roll när det gäller vägen till medelklassen – nivån på inkomsten avgör ju många gånger när man klassas som sådan, även om detta projekt väljer att inte definiera statusen närmare. Annat som spelar roll kan vara allt ifrån utbildning, språkkunskaper och bostadskarriär till hälsa och politisk representation, men det som framförallt tycks sticka ut är att just ha ett jobb. I flertalet studier lyfts jobbaspekten upp som viktigare än allt annat – till och med viktigare än inkomst. En del tolkningar har gjorts i termer av inkomstrygghet (Andersson & Bråmås 2005: 185), medan andra lyfter fram aspekter som självrespekt och värdighet (Perlman 2010: 230). En rad olika faktorer kan säkert ligga bakom, men oavsett varför så är ett arbete att gå till av högsta betydelse. Jobbet i sig kan på detta vis bli en utväg eller ett avancemang i ankomstprocessen; samtidigt både ett mål och ett medel.

En lyckad ankomst är rimlig för många migranter, även om det definitivt finns exempel där processen kvävts i sin linda. Men de mest framgångsrika platserna kan år efter år se mer eller mindre statiska ut i statistiken, eller till och med röra sig i nedåtgående riktning. Faktum är att även i de fall då fler och fler når medelklassen eller en överlag förbättrad livssituation kan denna framgång gå relativt obemärkt förbi – ”den nedåtgående trenden för området är den motsatta indikatorn för den uppåtgående trenden invånarna själva åtnjuter” (Saunders 2010: 82, egen översättning). Att området på ytan ser fattigare och mer utsatt ut kan i själva verket vara en konsekvens av att de som kommit vidare i ankomstprocessen flyttat ut till andra områden. Men det kan

såklart också tyda på ett mer permanent problem; ett viktigt perspektiv i analysen av sådana siffror är den genomsnittliga tidsramen på individ- eller hushålls nivå, och kanske framförallt invånarna självas tolkning av denna tidsram. En lyckad ankomst måste vara och uppfattas som rimlig.

Sociala nätverk i förgrund och bakgrund

Skapandet och bevarandet av sociala nätverk är en av ankomstplatsens viktigaste funktioner. Det är utvecklandet av individers sociala kapital som tros bana väg för mer konkreta vägar ut ur området eller upp på den socioekonomiska stegen. Framgång på denna planhalva kan ge den anländande migranten alltifrån umgänge med människor i liknande situation till hjälp av både den simplare karaktären som att exempelvis låna någons tvättmaskin till den mer förtroendebaserade som att låna pengar eller kanske hyra ett rum (Van Kempen & Özüekren 1998: 1635)¹¹. Bland de specifika studier av sociala nätverk i ankomstmiljöer kan nämnas den återkommande Perlman, som fann att en av de tydligaste förutsägarna av social mobilitet och politisk stabilitet var just att vara medlem i ett lokalsamhälle eller socialt nätverk (2006: 164). En av anledningarna hon resonerade kring var just det hopp och den motivation en stark gemenskap kan ge, medan andra har pekat på viktiga kontakter för exempelvis en anställning som mest betydande (se till exempel Saunders 2010).

De sociala nätverken som utvecklas på ankomstplatserna är dock inte enbart en väg mot något annat – de kan i lika stor utsträckning vara målet i sig själva. Att starka nätverk och långvariga band utvecklas i områden präglade av ankomst eller en minoritetsbefolkning kan tolkas som att människor har behov av att bo nära likasinnade (Van Kempen & Özüekren 1998: 1635), även om detta aldrig kan svara för hela bilden av fenomenet. Det sociala kan bidra med en känsla av trygghet och tillit, det kan skänka ankomstplatsen en egen form av identitet och det kan bidra till en starkare känsla av politisk delaktighet och representation (Saunders 2010: 20-21). Därutöver har till exempel Finney & Simpson visat att i många av Storbritanniens så kallade ”segregerade områden” är minoritetsgruppernas sociala nätverk väldigt blandade i etnisk sammansättning – till skillnad från den vita majoritetsbefolkningens (2009: 110-111). Denna dimension kan tolkas både inom termer av sociala nätverk som mål och som medel; otvetydigt är dock att de kan fungera som både och.

Att ekonomi och sociala nätverk kan samverka och påverka varandra är de flesta idag överens om – en del forskare menar till och med att all ekonomi är socialt förankrad (se till exempel Granovetter 2005: 47). Men den kanske största fokus socialt kapital brukar få är fenomenets täta samspel med jobb möjligheter och eget företagande, och i ankomstprocessen är de sociala nätverken ofta ovärderliga ur denna aspekt (Saunders 2010: 21). Bland annat har vissa studier visat att sociala nätverk kan fungera som en konkurrens fördel i etableringsfasen, där småföretagare kan dra nytta av rekrytering

---

¹¹ Det ska dock noteras att inte alla medlemmar i ett grannskap eller socialt nätverk ser lika positivt på detta förväntande, och detta är något jag återkommer till i min diskussion kring de etiska aspekterna i det avslutande kapitlet.

inom nätverket, lättare få tillgång till informella lån och annan typ av finansiell hjälp och snabbt kunna knyta kontakter för affärsverksamhet och informationsutbyte då det ofta finns ett etablerat förtroende inom nätverket (se till exempel Masurel m.fl. 2002). Att länka ”etnisk ekonomisk aktivitet” till områdets sociala nätverksbildning kan också hjälpa i förståelsen för hur ekonomisk aktivitet får olika utslag i olika kontexter, men också om och hur ekonomisk aktivitet förankrad i sociala nätverk kan påverka och främja andra generationens anpassning till majoritetssamhället, och hur värdefulla kopplingar som skär genom klass- och rumsliga gränser kan motverka mindre lyckosamma gruppmedlemmars sociala isolation (Zhou 2004: 1066-1067). En utvecklad vetenskap om detta skulle potentiellt betyda mycket för hur man ser på ankomstplatser i allmänhet, och migranters sociala nätverk i synnerhet.

Många av de sociala nätverk migranterna på världens ankomstplatser vävs in i har redan delvis skapats innan de har anlänt. Själva anländandet i sin mest bokstavliga betydelse innefattar ofta redan ett utnyttjande av ett nätverk, om det så är att få hyra ett första enkelt rum eller att överhuvudtaget fått informationen om platsen (flertalet migrationsteorier belyser just att när ett migrationsmönster väl uppstår så är det mycket troligt att det även i förlängningen fortsätter, se till exempel Castles & Miller 2009: 27-33). Transnationella nätverk kan också utvecklas på ankomstplatserna, där starka band till ursprungen upprätthålls med bland annat kommunikationsteknologi och remitteringar, och det är till stor del dessa som banar vägen för nästa generation anländare att ta det första steget (Saunders 2010: 20-21). Anländandets platser karaktäriseras av just kopplingar. De utgör grogrunden för nyanländas sociala kapital att utvecklas, och de kopplar samman ursprung med destination – anländandets platser är anhalten däremellan. De nätverk som utvecklas väver in både migrationsaspiranterna på ursprungsplatsen, de nyanlända, de som klättrar på stegen och de som redan har fått ett varaktigt fotfäste i den etablerade staden.

Verktyg för framgång

Etniskt entreprenörskap som mål och medel

Eget företagande är en av de kanske viktigaste funktionerna en ankomstplats har (Saunders 2010), men just företagande inom invandrar- eller minoritetsgrupper har länge varit ett ämne för en polariserad debatt. Å ena sidan lyfts fenomenet upp som något naturligt som utvecklas mot bakgrund av alltifrån drivkrafter och efterfrågan i den potentiella kundbasen till ett effektivt sätt att kringgå en svåråtkomlig arbetsmarknad; å andra sidan menar andra att det mer eller mindre har uppmuntrats av samhället för att slippa ta itu med en hög arbetslöshet och diskriminering på den etablerade arbetsmarknaden¹². Det de flesta teorier har gemensamt är dock att analysen och slutsatsen dras ur en kombination av gruppens motivationer och till vilken grad det går

---

¹² Se till exempel Barret m.fl. (1996) för en översikt av de teoretiska skiljelinjerna i debatten.

att återfinna en strukturell utslutning från den bredare arbetsmarknaden (Zhou 2004: 1047). Att etniskt entreprenörskap är ett närvarande fenomen är dock otvetydigt – redan på 90-talet fastslog Barret m.fl. (1996: 783) att ”etnisk minoritetskapitalism” nu praktiskt taget är ett standardinslag i urbana ekonomier.

De klassiskt positiva sidorna som brukar tas upp i diskussionen om etniskt entreprenörskap är kanske framförallt möjligheten det ger till att människor får en inkomst – både de som driver företaget och de som lättare kan få en anställning genom kontakter och sociala nätverk. De lokalsamhällen som utvecklas på många ankomstplatser kan på detta sätt dels utgöra en fördelaktig kundbas (Van Kempen & Özüekren 1998: 1635), och dels vara källan för rekrytering och affärsrelationer då ett ömsesidigt förtroende ofta utvecklas (Masurel m.fl. 2002: 243). Detta förtroende kan i sin tur skänka stora besparingar till de ekonomiska aktörerna, då det i ett annat läge hade kunnat vara dyrt att investera i ett uppbyggande av detta (Granovetter 2005: 35). Saunders lyfter i sin bok om ”arrival cities” (2010) upp etniskt entreprenörskap som den främsta och mest betydelsefulla utvägen från, och slutet på, ankomsten. Det kraftfullaste verktyget för framgång i ankomstprocessen är att det ger verktygen att lyfta människor ur fattigdom och ge dem ett fotfäste på en arbetsmarknad.

Det finns också en mer generell framgång som etniskt entreprenörskap kan skänka ankomstplatserna, även om man ska vara tydlig med att framgångsfaktorer både skapas och tas emot olika beroende på grupp och kontext (Masurel m.fl. 2002: 238). Framförallt kan det handla om att starta och föra vidare en tradition som upprätthåller ett gynnsamt företagarklimat i området; om en nyanländ migrant snabbt kan få en anställning i ett redan etablerat småföretag kan denna kunskap spridas vidare och ge nästa generation anländare möjligheter att själv starta eget (Portes & Zhou 1996: 228). Framgångsrika entreprenörer innehar ofta betydande roller i deras respektive lokalsamhällen – speciellt de som är uppbyggda kring en relativt ny invandring (ibid.) – och mycket pekar på icke-ekonomiska vinningar som rör alltifrån förebilder för de yngre till ett förstärkande av sociala nätverk både lokalt och internationellt (Zhou 2004: 1060). Kommers kan också skänka ett område ett rikare gatuliv, vilket i sin tur kan öka känslan av trygghet i de offentliga rummen. Vinningarna av ett välfungerande etniskt entreprenörskap på en ankomstplats är med andra ord inte enbart av det ekonomiska slaget, utan har i allra högsta grad även sociala och mer generella fördelar.

Utbildning: Klassiskt verktyg, tvetydigt utfall

Utbildning är en faktor och ett verktyg för framgång som är grundläggande men svår att tolka. Vad gäller människor som lever i fattigdom över världen har utbildning setts som det grundläggande för att ta sig upp ur situationen, men utbildning går sällan att utforska isolerat från andra faktorer; i Perlmans studie av migranterna i Rios favelor visade det sig att trots den yngsta generationen var 0% analfabet och deras utbildningsnivå höjts drastiskt så hade inte fattigdomen minskat i relation till denna framgång (2010: 229). Eftersom en stor anledning till detta tros vara det stigma som är kopplat till att ha en adress i en favela finns det anledning att tro att detta (icke-

existerande) samband går att återfinna på fler platser. I den svenska kontexten finns dock tecken som tyder på det motsatta – i en studie av ett antal stora lägenhetskomplex i utsatta områden fann man att en relativt hög utbildning var en av de största förutsägarna för vem som flyttade vidare (Andersson & Bråmås 2005: 184) – men även här finns svårigheter i hur man tolkar resultaten. Är det just utbildningen som ger verktygen för att ta sig upp, eller är utbildningen sekundär till exempelvis en personlig drivkraft och motivation? Saunders menar att en god utbildning är en av de viktigare faktorerna för framgång i ankomstprocessen (2010: 20-21), men för att förstå utbildningens roll på ankomstplatser och dess samspel med andra faktorer krävs mer forskning.

Bostadskarriärer och flyttmönster

Ett av verktygen för att röra sig ut och uppåt är att göra en lyckad bostadskarriär (Saunders 2010: 20-21), det vill säga att göra vinster på sitt ägande antingen genom att hyra ut eller sälja. Men detta förutsätter att äganderätt är etablerat i området i fråga, och att det är relativt vanligt förekommande om man ser till staden eller samhället som helhet – boendeformer och innehav kan variera stort över länder. I många av världens mer improviserade bostadsområden (de stora slumområdena framförallt) kan äganderätt till marken under ens fötter vara avgörande för att ha en chans att etablera sig i staden, medan det på en bostadsmarknad som Sveriges finns en betydande andel även av medelklassen som lever med hyreskontrakt. Att självägandet har blivit som en symbol för intåg i medelklassen är dock relativt allmängiltigt (Myers & Lee 1998, Saunders 2010), och att titta på hur stor andel och hur snabbt invandrargrupper avancerar på bostadsmarknaden blir framförallt intressant i relation till majoritetsbefolkningens mönster. Här bör man däremot vara försiktig i sina slutsatser; ett snabbt avancemang på bostadsmarknaden behöver nödvändigtvis inte indikera ett kraftigt lyft för individen eller hushållet i fråga, utan kan också vara ett tecken på bättre resurser redan vid ankomst (Myers & Lee 1998: 620). Precis som med utbildning som verktyg i ankomstprocessen bör bostadskarriärer och självägande tolkas i sammanhanget.

I Finney & Simpsons studie av segregerade och invandrartäta områden i Storbritannien (2009) fann de att koncentrationen av grupper framförallt gick att härleda till demografiska faktorer som en relativt färsk ankomst och familjebildning, men att dessa invandrare eller deras barn i längden tenderade att flytta vidare snarare än att fortsätta koncentrera sig. I Sverige talar man ibland om en typ av *low income filtering* (låginkomstfiltrering, gentrificeringens motsats) där ett område kan genomgå en omvandling genom utflyttande av de mer välbeställda och inflyttande av de fattigare hushållen, och karaktäriseras av desinvestering i den byggda miljön och minskad status (Hedin m.fl. 2012). Den selektiva migrationen manifesteras i sin kanske mest koncentrerade form i de stora bostadskomplexen i dessa områden, men för att till fullo få en bild av detta fenomen är det också av vikt att se till vilka typer av hushåll som står för denna inflyttning och utflyttning. Är de som anländer nya immigranter med begränsade resurser eller är det människor som redan har haft det bättre ställt i staden och nu halkat ner? Studier av svenska bostadskomplex har också visat att en majoritet

av de som flyttar ut rör sig till liknande typer av områden (Andersson & Bråmås 2005), och i dessa fall är det svårt att prata om en lyckad ankomstprocess (såvida det inte handlar om en socioekonomisk förbättring inom en liknande typ av område). Det är med andra ord inte bara av intresse att se vilka som flyttar in och vilka som flyttar vidare, det är också av högsta angelägenhet att se till både varför de kom och till vilken typ av område och boende de flyttar för att säkerställa en uppåtgående riktning i ankomstprocessen.

Områdets gator och torg

Staden och områdets rent fysiska utformning är inte bara viktig ur boendekvalitetens synvinkel, utan är av stor betydelse för på vilket sätt andra ankomstprocesser utvecklas eller hämmas. Det räcker exempelvis inte bara med ett gynnsamt företagsklimat i ett område – det måste också finnas fysiska möjligheter att faktiskt realisera sina planer, lokaler att öppna en butik i eller utrymmen för andra typer av verksamheter. Och ju attraktivare området eller gatumiljöerna verkar desto gynnsammare för företag att investera i. Men stadsplaneringen kan också ha betydelse för om området uppfattas som tryggt eller obehagligt, och till och med bidra till utvecklandet av den allmänna karaktären på gatulivet. Om området är format och anpassat för att uppmuntra till spontan interaktion och möten mellan människor kan detta mycket väl vara en bakgrundsfaktor för på vilket sätt sociala nätverk kan utvecklas. Den fysiska miljön utgör ramen inom vilken alla samhällsfenomen utspelar sig, och den bokstavligen formar möjligheterna till både ekonomisk aktivitet och social interaktion. Även om ingenting uteslutande är beroende av den fysiska miljön så kan det vara av intresse att titta på denna faktor som åtminstone någorlunda inflytelserik (Saunders 2010).

Det sätt på vilket Saunders beskriver den ideala fysiska miljön på en ankomstplats liknar i mångt och mycket det Jane Jacobs förespråkade i hennes banbrytande bok *The Death and Life of Great American Cities* år 1961. Den största kritiken hon framförde mot dåtidens modernistiska planering var dess negligering av mänskligt liv och lokalsamhällen präglade av komplexa strukturer och ”ordnat kaos”; hennes idéer om hur man åstadkommer trygghet och gatuliv och främjar stadens lokala ekonomi är fascinerande enkla till sin karaktär, och ändå misslyckas många städer fortfarande med detta trots att det var över 50 år sedan hennes teorier erhöll intellektuellt och folkligt tycke. I Sverige, där många ankomstplatser är i förorter eller innerstadsområden präglade av Miljonprogrammets modernistiska ideal, är de fysiska förutsättningarna på många sätt motsatsen till det Jacobs förespråkade. Hennes fyra frambringare av levande och funktionsvarierande områden bestod av a) varierande användningsområden av byggnader och gator, vilka skulle öka rörelsen i området över dagens olika tidpunkter, b) korta gator och kvarter, för att undvika att det utvecklas ’high streets’ som lämnar övriga delar av området öde, c) byggnader av varierande ålder och skick, och d) en hög densitet och koncentration av människors aktiviteter och boende (Jacobs, 1992 [1961]: 152-221). När ett område uppvisar dessa karaktärsdrag menar Jacobs att

förutsättningarna för ett rikt gatuliv, en trygghetskänsla och en blomstrande lokalekonomi är att vänta – precis som en ideal ankomstplats kan föreställas.

Anländarkulturer:

Hopp och situationshantering mellan ursprung och destination

En ankomstplats kan vara mer eller mindre helt präglad av migranter, men anländarna kan också utgöra så lite som tio procent av områdets befolkning (Saunders 2010: 21). Detta gör att de kulturer som utvecklas på dessa platser ser mycket olika ut beroende på vilket område man tittar, och inte sällan utvecklas helt unika anländarkulturer präglade av både migrationsprocesser, ursprung och majoritetssamhälle. Ju tätare de sociala nätverken som utvecklas är desto lättare är det att bestående normer och värdesystem utvecklas (Granovetter 2005: 34), och en koncentration av grupperna kan göra att man kan bevara och utveckla minoritetskulturer som annars kanske hade fallit i glömska i majoritetssamhället (Van Kempen & Özüekren 1998: 1635). Att ankomstplatserna ofta är mycket heterogena (se till exempel Wacquant 2008 och Finney & Simpson 2009), och att minoritetsgrupper på flera håll tenderar att ha mycket mer blandade sociala nätverk (ibid. 2009: 110-111), stödjer bilden av att de kulturer som utvecklas på anländandets platser är unika till sin karaktär. Siffran på antal nationaliteter som finns representerade i Rosengård i Malmö varierar från 100 ändå upp till 150, och de enskilda grupperna turas om att utgöra den största – vilket tyder på att rörligheten är stor. Ett talande exempel är Iranier, som på 90-talet anlände i stora antal och låg bland de största fem nationaliteterna i området bara för att ett par år senare presenteras under gruppen ”annan nationalitet” (Hallin m.fl. 2010: 37). Kulturer som utvecklas i området är rimligtvis påverkade av flertalet migrations- och ankomstrelaterade erfarenheter, och torde av allt att döma ha utvecklat en dimension av hybriditet, präglad både av andra grupper i området men också av majoritetssamhällets kultur, normer och värderingar (se till exempel Knox & Pinch 2010: 45).

Saunders (2010) menar att unika kulturer ofta utvecklas på ankomstplatserna, kulturer som varken kan likställas med dess befolknings ursprung eller med majoritetskulturen i staden – unika anländarkulturer. Dessa har utvecklats av olika anledningar och präglas till olika hög grad av hemmakulturer och majoritetssamhälle, men det alla har gemensamt är att de befinner sig mellan ursprung och destination. Utifrån behandlas dessa ofta som bakåtsträvande bykulturer från hemlandet, men på ett flertal ställen blir det tydligt att detta inte är vad det på ytan verkar som. Religion är ett av flera exempel som anländarkulturer har anammat för att skänka lokalsamhället en känsla av identitet och trygghet, särskilt kanske för den andra generationen, när de rör sig mot anländandets slutmål (Saunders 2010). Ett talande exempel är det relativt vanliga användandet av niqab i det bengaliska lokalsamhället i Londons Tower Hamlets – något som inte alls är lika vanligt i Bangladeshs generellt moderata tolkning av Islam. Detta identitetsskapande tolkas av många som ett sätt att undvika isolering – att leva på

en ankomstplats kan innebära exkludering från majoritetssamhället, men definitivt inte från den egna gruppen (Van Kempen & Özüekren 1998: 1636). En del av dessa ankomstkulturer blir också starkt förknippade med de geografiska områden i vilka de utvecklas, och för många ankras en identitet i det kulturella uttrycket såväl som i området i fråga (Wacquant 2008: 148).

Ankomstkulturerna är också i de bästa fall bärare av ett hopp och en drivkraft. Men precis som Perlman konstaterade vid hennes återbesök i Rios favelor så är det viktigt att detta hopp inte grusas – det var först när vägen till den etablerade staden och medelklassen tycktes vara stängd som en ilska började närma sig ytan (2006: 175). ”Ankomstplatsen vill vara normal, vara inkluderad. Om den ges de rätta resurserna för att vara det så kommer den blomstra; om inte kan den mycket väl explodera” (Saunders 2010: 75).

Anländandets framgång och misslyckande

En kritik som riktats mot Saunders arbete om ankomstplatser är att hans teorier bygger för mycket på anekdotmässig empiri (se till exempel Gleeson 2012), men aldrig har han pratat om någon inneboende framgång eller ett universellt recept på goda resultat. Han teoretiserar om lyckad ankomst när migranten ges de rätta förutsättningarna, men på ett djupare plan menar han att vi måste jobba med snarare än emot den drivkraft och de trender våra städer bevittnar på ankomstplatserna. ”Om människor strömmar igenom [ankomstplatsen], omvandlade till fullfjädrade deltagare i stadens liv oavsett om så sker inom området eller utanför det, då fungerar den” (Saunders 2010: 35-36). Exakt vad de rätta resurserna är kommer variera från stad till stad, område till område och person till person, men så länge ankomsten är en övergående process så har den lyckats.

Många tolkar segregationsstatistik som ofrånkomligt negativ (en respekterad ståndpunkt som jag vidkände redan i projektbeskrivningens inledning), men som alltid finns det två sidor av samma mynt. När ett område på ytan år efter år tycks sjunka ner i djupare fattigdom, få högre arbetslöshetssiffror och uppvisa en högre koncentration av migranter så kan detta i själva verket vara ett tecken på att ankomstplatsen ger sina invånare de verktyg de behöver för att ta sig uppåt och utåt. När de som fått det bättre ställt lämnar området för ett annat ger de också plats för nästa anländare att starta sin ankomstprocess, och så länge denne också har begränsade resurser vid anländandet så kommer statistiken vara oförändrad eller till och med ge skenet av nedgång (Saunders 2010: 82). Om ankomstplatsen producerar nya tillskott till medelklassen så fyller den sin viktigaste funktion, oavsett om det ger utslag på statistiken över området i sig eller inte. För att inte kväva hoppet och drivkraften måste ankomsten hela tiden vara i rörelse; antingen genom att framsteg snabbt ger utslag för individen, eller att målet om framtiden fortfarande känns uppnåbart.

Generationsöverskridande framgång eller framgång inom generationen?

En annan kritik som lyfts upp i samband med ankomstbegreppet enligt Saunders är en kring social rörlighet, och framförallt lyfts dessa frågor när man tittar på tidsramen inom vilken den förväntade framgången väntas uppstå. Ofta mynnar debatten ut i en fråga om huruvida generationsöverskridande framgång (att nå en högre nivå än sina föräldrar) är tillfredställande, eller om inget utom framgång inom generationen (att nå en högre nivå än den man föddes i) är att eftersträva; kritik skulle kunna uppstå mot en okritisk hållning till det förstnämnda.

Genom att göra longitudinella studier på samma individer kan det vara svårt att tolka resultaten; beror observationerna på förändringar i livscykeln, är de resultatet av en förändrad politisk, social eller ekonomisk kontext eller beror det på andra förändrade mönster? (Perlman 2010: 18). Ett samhälle är aldrig konstant och förändras precis som individer förändras, och att analyser av studieobjektens framgång eller misslyckande kan vara svåra att tolka oberoende av denna förändring. Genom att inkludera ett generationsöverskridande perspektiv kan man däremot komma åt en ytterligare dimension som kanske inte löser denna problematik men som åtminstone kan ge en större förståelse. Vad man sedan väljer att göra av de resultat man får är en fråga om ideologiska ståndpunkter och övertygelser. Om målet för föräldrarna var att ge deras barn ett drägligare liv kan säkerligen många livshistorier tolkas som framgångsrika, samtidigt som andra menar att detta inte är något att nöja sig med. Denna projektbeskrivning och det tänkta projektet ämnar inte göra ett ställningstagande i denna fråga.

Vad en avstannad ankomstprocess kan lära oss

Perlman (2006, 2010) har varit en återkommande referens i denna projektbeskrivning, framförallt för att hennes studie av de boende i Rios favelor är en av få som på ett så omfattande vis har undersökt ankomstprocesser och dess utslag över generationer. Oturligt nog är det också en studie som bevitnat avstannade ankomstprocesser, misslyckanden och grusade förhoppningar. Men kunskap springer också ur negativa utfall, och Perlmans dokument över de studerade favelaborna kan ge en fingervisning om utveckling på långt många fler ankomstplatser än just i Brasilien.

När den ursprungliga studien publicerades år 1979 under titeln *The Myth of Marginality* låg tyngden i de missvisande och ofta felaktiga föreställningarna om landsbygds-migranterna som anlände till Rios utkanter. I en rådande diskurs som beskrev de som marginaliserade redogjorde Perlman för hur de tvärtom var tätt integrerade, om än på ett asymmetriskt sätt, i stadens ekonomi och liv. ”Utanför” var de bara på den enkla grunden att de aktivt exkluderades och exploaterades av systemet; de gav mycket men fick bara tillbaks lite (2010: 14). När hon på 2000-talet återbesökte favelorna och människorna hon studerat var marginaliseringen inte längre en myt – den hade blivit mer och mer verklig för de boende. En höjd levnadsstandard, förändrade konsumtionsvanor och fler år av utbildning hörde till de få områden där utvecklingen gått framåt, men marginaliseringen hade samtidigt fördjupats framförallt på grund av

drogrelaterat våld, demokratins misslyckande att ge de utsatta en röst, att platsens stigma förvärrats, arbetslösheten ökat och på grund av en oförmåga att omvandla utbildningsframgångar till framsteg på arbetsmarknaden. Hon fann också ett samband mellan boendestatus och social rörlighet, och även om inte något kausalt samband har kunnat bevisas tolkade hon resultaten som att de som kunde flytta ut från favelan gjorde så i ett tidigt skede (och kunde sedan fortsätta att klättra uppåt väl utanför området), medan de som blev kvar i favelan också blev kvar i fattigdom (2006: 163-164). Samhället hade svikit migranternas strävanden och släckt deras hopp; inte ens de drastiskt ökande utbildningsnivåerna (något många håller som en av de viktigaste faktorerna för att ta sig ur fattigdom) kunde ge utslag på arbetsmarknaden. Ankomstprocessen hade avstannat inte bara för de ursprungliga migranterna utan också till stor del för deras barn.

I Sverige kan liknande tendenser bevitnas på sina håll, och i den tidigare nämnda studien av ett antal stora svenska bostadskomplex så fann Andersson & Bråmås att den absolut största gruppen av utflyttare flyttade till liknande områden (2005: 170). Den grupp som hade störst sannolikhet att flytta (oavsett destination) bestod av unga personer som inte hade bott mer än ett par år i bostadskomplexet, vilket genljuder med Perlmans antaganden om att de som lämnat favelorna lyckades göra det relativt snabbt. I båda fallen pekades ett jobb snarare än en hög inkomst ut som den största förutsägaren av vem som lyckades röra sig uppåt, vilket tyder på att det är en inkomstrygghet och kanske också självrespekt – eller varför inte ett uppfyllande av hopp – som är något av det viktigaste en anländare kan tillgodogöra sig. Det är därför också av största betydelse att även om småföretagande och så kallat etniskt entreprenörskap är en av de viktigaste funktionerna en ankomstplats kan tillhandahålla sin befolkning så måste en dörr in på den etablerade arbetsmarknaden också stå öppen för den som vill ta sig vidare. Ankomsten ska vara en övergående process, och ju fler vägar mot slutmålet som öppnas desto bättre.

STUDIEDESIGN OCH METOD

Syftet med detta projekt är att undersöka invandrades ankomstprocesser i Rosengård, och på vilket sätt dessa är förankrade både geografiskt men framförallt socialt. Det kommer att vara en omfattande kvalitativ studie av nyligen anlända migranternas ankomstprocesser, med en fokus på social nätverksanalys. Då ankomsten framförallt är en process utan tydligt identifierbara startpunkter och slutmål (utom möjligtvis startpunkten i att rent bokstavligt anlända till en plats), så kommer kärnan i både insamlandet av data och analysen av denna att ligga i hur vägen sett ut snarare än om eller när målet är nått. Eftersom de sociala nätverken är de kanske mest grundläggande och betydelsefulla i teorier om ankomstprocesser så bedöms kvalitativa sociala nätverksanalyser vara den lämpligaste vägen att gå för att nå kunskap om på vilket sätt en ankomstprocess kan vara socialt och geografiskt förankrad. Data rörande

respondenternas nätverk genereras under djupgående intervjuer kring deras ankomstprocess, och kommer att vara av det kvalitativa slaget. När noderna i nätverket ska kontrolleras i deras kopplingar till varandra rör sig datainsamlandet mot den mer kvantitativa ansatsen. Materialet från både intervjuer och social nätverksdata kommer att undergå framförallt en narrativ analys, för att på så vis fånga upp nyanser och teman respondenten uppvisar i förhållande till vägen genom ankomsten.

Rosengård och urvalsgrupper

Rosengård i Malmö kommer att utgöra den lokala basen för studien av framförallt två skäl; för det första så är området en av Sveriges mest välkända ankomstplatser (även om det i dagligt tal sällan beskrivs som just ett sådant), och för det andra fungerar denna igenkännlighet som en effektiv väg för att positionera studien i den bredare debatten, vilket är ett av huvudsyftena denna projektbeskrivning lyft fram. Dess höga andel utlandsfödda (alla ursprungsgrupper inräknade låg siffran år 2008 på 60 procent, se Malmö Stad 2008) ger oss de statistiska förutsättningarna för att en betydande del av de boende befinner sig i någon typ av ankomstprocess.

Detta projekt ämnar vara av den omfattande kvalitativa sorten, då den grundläggande förståelsen av ankomsten som sådan är att det är en mångfacetterad och mycket komplex process. För att nå tillfredsställande resultat som kan ge fingervisningar om ankomstprocessers mer generella uttryck i Rosengård krävs ett tillräckligt stort antal respondenter för att kunna urskilja mönster och skiljelinjer, samtidigt som det bör säkerställas tillräckligt med tid och resurser för att på djupet skapa en förståelse för varje unikt fall. Med inspiration från en studie av sociala nätverks betydelse för utbildningsmässiga val (se Heath m.fl. 2009) bedöms mellan 10 och 15 primära respondenter, och mellan 100 till 200 sekundära (aktörer som utgör noder i de primära respondenternas sociala nätverk), vara en rimlig målsättning.

Urvalsgruppen kommer vara baserad på fem olika kriterier:

- personen har sin uppehållsadress i Rosengård
- personen har bott i området i mellan 4 och 10 år (för att säkerställa att personen har haft möjligheten att skapa kontakter och har en ankomstprocess tillräckligt lång för att tillåtas analyseras, samtidigt som den är relativt färskt för att lättare kunna återberättas)
- Rosengård var personens första bostadsområde efter ankomst till Sverige¹³
- Personen är mellan 25 och 34 år gammal (den vanligaste åldersgruppen för invandare till Sverige under de senaste årtiondena, se SCB 2014)
- Personen har ursprung i något av Rosengårds fem största ursprungsländer¹⁴

---

¹³ Med hänsyn till att anländandet inte alltid är en okomplicerad process; undantag kan göras för exempelvis boende i Migrationsverkets regi under kortare tidsperioder på annan plats.

¹⁴ Statistik för just Rosengård som område sträcker sig fram till år 2008, vilket denna projektbeskrivning ser som tillräckligt då de eftersökta respondenterna troligen invandrat någon gång omkring detta årtal. Dessa ursprungsländer är Irak, Jugoslavien, Bosnien-Hercegovina, Libanon och Polen.

- Personen har en legal migrantstatus, det vill säga har ett giltigt uppehållstillstånd eller medborgarskap (för att säkerställa att möjligheter till att exempelvis ta sig in på arbetsmarknaden har varit öppna åtminstone ur ett legalt perspektiv)

Med dessa kriterier finns stora möjligheter att hitta relevanta respondenter. Urvalsgruppen är tillräckligt bred för att kunna fånga upp unika erfarenheter och ankomststoden, men tillräckligt avgränsad för att tillåta enklare jämförelser och mönsterurskiljningar. Två ytterligare urvalskriterier har övervägts men avfärdats – socioekonomisk status och språkkunskaper. Den förstnämnda hade kunnat avse både situation vid ankomst (anlände man med mycket begränsade resurser och humant kapital, eller var utgångspunkten relativt god?) eller situation i dagsläget (gällande inkomst, utbildning, arbete, bostadssituation eller liknande); avfärdandet av detta kriterium ger studien en något förminskad möjlighet till relevanta inbördes jämförelser, men bidrar å andra sidan med ett potentiellt rikare urval av ankomstprocesser. Vad gäller språkkunskaper har avvägningen varit av liknande slag, men här har framförallt risken i ett selektivt urval beaktats; om goda kunskaper i svenska eller möjligtvis engelska hade utgjort ett kriterium hade det potentiellt gett företräde åt de migranter som anlant med bäst förutsättningar. Samtidigt riskerar ett uteblivet språkkriterium fånga upp individer med relativt begränsade sociala nätverk. Ur det större perspektivet bortser jag dock från detta då a) risken är mycket liten att kunskap i svenska inte utvecklats under de 4 till 10 år personen har bott i Sverige, b) begränsade sociala nätverk även kan återfinnas hos dem med mycket goda språkkunskaper, och c) det kan vara av intresse att undersöka hur eventuella nätverk av denna typ internt karaktäriseras i jämförelse med andra varianter. Tolkar kan användas i de enstaka fall detta bedöms som nödvändigt.

Tre angreppssätt i undersökningsfasen

Genom undersökningsprocessen kommer en triangulering av metoder att användas för att generera den data som ska utgöra grunden för analysen. Varje primär respondent kommer initialt att träffas för en semistrukturerad intervju där en uppfattning skapas kring de målsättningar och förhoppningar denne minns sig ha haft vid ankomst, samt hur nuläget ser ut och hur framtidsutsikterna uppfattas; detta för att skapa en bild av vilken generell målbild individen förknippar med sin ankomstprocess. När respondenten träffas vid det andra tillfället tar dessa mer abstrakta mål och framtidsscenarior en roll i bakgrunden, och studien går vidare i en mer konkret deltagandebaserad undersökningsmetod där fokus ligger på tidpunkter och händelser i respondentens historia i Rosengård. Denna ankomsthistoria kopplas kontinuerligt till framväxten av ett successivt dokumenterat socialt nätverk, och vice versa. Att undersökningstillfällena för varje enskild primär respondent delas upp till minst två tillfällen anses nödvändigt för att den första semi-strukturerade intervjun ska kunna analyseras och mynna ut i identifierade teman och kategoriseringar av målsättningar och upplevda

framtidutsikter. Dessa kommer att vara grundläggande för hur data ska tolkas och hur frågor och följdfrågor ska ställas.

Den större svårigheten, som är mer eller mindre gemensam för alla datainsamlingsmetoder i detta projekt, är hur man ska handskas med selektivt minne och eventuell minnesförlust. Eftersom respondenten kan uppmanas minna sinnesstämningar och händelser så långt som tio år tillbaks i tiden går denna aspekt inte att undvika, tvärtom blir den av nödvändighet närmast central. Denna utmaning kommer mötas med öppenhet och nyfikenhet; transparens åstadkoms genom att redogöra för eventuella tillfällen minnesluckor är uppenbara eller påtalade av respondenten själv, och ovissheten kring om minnen är av en selektiv karaktär kan istället för att vara ett problem göras om till något av intresse. Hur väljer personen att berätta om sina funderingar och målsättningar vid ankomst till Sverige för x antal år sedan? Detta återkommer jag till i avsnitten om analysmetoder, men det räcker med att påpeka det som diskuterades i teorikapitlet; en lyckad ankomstprocess måste vara och uppfattas som rimlig.

Kvalitativa intervjuer och generella ställningstaganden i förtroendeskapandet

Vid det första tillfället inleds de individuella undersökningarna av de primära respondenterna med en kvalitativ semistrukturerad intervju. Här är syftet att få kunskaper om inramningen av just denna unika ankomsthistoria, för att både guida och sätta följande undersökning i perspektiv. Intervjun kommer att anamma en lös kronologisk form där syftet är att utveckla en förståelse för personens bakgrund (hur såg livet ut på ursprungsplatsen?), ankomst (vilka mål, förhoppningar och förväntningar hade personen om livet i Sverige när denne flyttade hit?), nuläge (hur uppfattas situationen idag?) och framtid (hur uppfattas framtidsutsikterna och möjligheten att nå eventuella ouppfyllda mål?). Intervjun syftar sedan till att mynna ut i ett samtal om vilket perspektiv respondenten har i synen på dagssituationen – jämförs den framförallt med ursprunget, tiden för anländande eller bilden av framtiden? Ett mer detaljerat förslag på intresseområden och frågor i denna intervju finns att läsa i Bilaga 1.

Då ämnet för intervjun, och studien i sin helhet, är högst personligt är det viktigt att bygga upp ett förtroende och ett samförstånd med personen i fråga. Framförallt är det viktigt att denne känner sig bekväm i situationen, och att undersökningen i så hög grad som möjligt kan anpassas efter dennes behov. Personen kommer att erbjudas ett fingerat namn i studien om så önskas, däremot krävs en relativ öppenhet i utlämnandet av information om kontakter, vänner och familj och vilken roll dessa har spelat för respondenten – processen kräver alltså ett stort förtroende i genomförandet för att vara fruktsam, men med löftet om att anonymisera både personen, och de namn denne uppger, i slutskedet av studien.

Som Silverman påpekar (2011: 168) bör intervjudata varken betraktas som ”fakta” eller ”upplevelser”, utan snarare som representationer av dessa. Detta faller i linje med den metodologiska ställningstagande denna studie kommer tvingas göra i relation till

selektivt minne och minnesförlust, och belyser nödvändigheten i att behandla materialet som ett ”ämne” i sig självt snarare än som konkreta fakta med sanningsvärde. Vad gäller dokumenterandet av det sociala nätverket handlar det dock mer om att behandla det som information, även om fokus också här kommer läggas på hur respondenten konstruerar narrativ kring händelser och inte minst personer. Som nämnt återvänder jag till denna diskussion i avsnittet om analysmetoder.

En ankomsthistorisk översikt

I detta skede har en generell uppfattning om respondentens ursprungsläge och dagssituation förhoppningsvis uppnåtts, där rollen av målsättningar och förväntningar (eller avsaknaden av sådana) varit centrala. Vid detta andra tillfälle i studien som personen träffas för att fortsätta delta i undersökningen har rimligtvis ett något större förtroende utvecklats – åtminstone till den grad att mötet mellan intervjuare och intervjuobjekt avdramatiserats något. Om denna fas i undersökningen kan ske i respondentens hemmiljö, med tillgång till eventuella bilder som kan trigga minnet och kanske hjälp av eventuella familjemedlemmar, är det av fördel.

Den ankomsthistoriska översikten är präglad av deltagande, där intervjuare och respondent tillsammans skissar upp och skriver ner vad, när och hur ankomstprocessen har utvecklats under åren i Rosengård. Tidslinjen sträcker sig från ankomst i området till nutid, och av särskilt intresse är socioekonomiska event (som exempelvis anställning, arbetslöshet, bostadsbyten, utbildningsrelaterade händelser eller liknande), relations- och familjestatus (tillökning i familjen, övergång från singel- till samboliv, giftermål eller liknande), samt händelser som kan relateras till personens uttryckta mål eller förväntningar (se Bilaga 2 för en mer detaljerad skiss och förslag på guidande frågor). Denna ankomsthistoriska översikt varvas genomgående med det gradvisa dokumenterandet av personens sociala nätverk; händelser och viktiga tidpunkter i ankomstprocessen kopplas till och genererar namn på karteringen av det sociala nätverket och vice versa.

Social nätverksanalys: Noder och band i Rosengård och utanför

Även denna undersökningsmetod är starkt präglad av deltagande, och som nämnt är syftet att karteringen av respondentens sociala nätverk sker överlappande med dokumenterandet av dennes ankomsthistoria. På så vis tillåts de båda metoderna trigga varandra – kanske förnimmelsen av det första anställningskontraktet påminde personen om vilka kontakter som ledde dit, eller kanske tanken på en god vän tog personen tillbaka till tiden då denne introducerade nya kontakter till ens liv?

Under deltagandeprocessen visualiseras det sociala nätverket, där respondenten utgör mittpunkten och de namn som genereras blir till noder sammankopplade med band (i detta läge kopplingar endast till utgångspersonen). Denna visualisering lyfts ofta upp som mycket konstruktiv i det kvalitativa genererandet av sociala nätverk, och förhoppningen är att metoden kan vara fruktsam även i detta fall, särskilt i skiftandet mellan den ankomsthistoriska översikten och karteringen av nätverket. Mot slutskedet

av dokumenteringen av det sociala nätverket ställs frågor som rör respondentens uttryckta eller underförstådda mål och förhoppningar (om dessa inte redan berörts i processen). Finns det någon i ditt nätverk som har uppnått de mål du själv eftersträvar? Vilka av dina kontakter uppfattas kunna hjälpa dig på väg mot ditt framtidsscenario eller målbild? Kan du hjälpa någon av dina kontakter att uppnå liknande mål?

För att framkalla material som lämpar sig för analys kommer även ett antal egenskaper hos noderna och kopplingarna vara av största intresse. För det första är den geografiska aspekten av betydelse. Till varje ny koppling och kontakt görs en placering på kartan över det sociala nätverket som bestämmer dess geografiska position. För att förenkla och tillåta översikt delas dessa upp i de tre ankomstrelaterade platserna ursprung, ankomstplats och destination (denna sistnämnda kan vara både geografisk men även abstrakt, då en del respondenter kan tänkas önska en framtid inom Rosengård som område)¹⁵. Den andra kategorin av egenskaper är vilken typ av kontakt noden är (av intresse här är språk på vilket de kommunicerar, om de delar utländsk bakgrund och om kontakten delar en ankomststatus med respondenten).

Den fjärde fasen i undersökningen kommer potentiellt att vara den mest svårgenomförbara, men inte desto mindre viktig. Under denna process söks så många som möjligt av de kontakter som identifierats i nätverket upp för kortare enkätintervjuer (dessa kan ske antingen genom att träffas, över telefon eller till och med över mejl). I strävandet efter en så hög andel svar från sekundära respondenter som möjligt så kommer enkätundersökningen utformas i all enkelhet, och syftar framförallt till att bekräfta respondentens uppfattningar om kopplingen och att få ut information av det enklare slaget om nodernas egenskaper (språk på vilket de kommunicerar med den primära respondenten, ursprung och eventuell ankomststatus).

. Den primära respondenten är införstådd med denna undersökning och har rätt att avsäga att kontakt tas med vissa kopplingar om så önskas. De kontakter som av olika anledningar inte deltar i efterforskningarna behandlas som skuggnoder, det vill säga de kontakter som inte kan bekräftas (se till exempel Heath m.fl. 2009).

Analys av kvalitativ data:

Nätverkets egenskaper och respondentens positionering i berättandet

Den kvalitativa data som genereras i studiens två första faser (intervjun och den ankomsthistoriska översikten) kommer att undergå analys av det narrativa slaget för att komma fram till resultat under frågeställningar 1 och 2 (se Projektets syfte), men eftersom en triangulering av metoder har använts i undersökningsfasen så är det omöjligt att denna narrativa analys inte kommer appliceras på hur respondentens sociala

---

¹⁵ De geografiska attributen baseras inte nödvändigtvis på till exempel en bostadsadress, utan framförallt på vart interaktionen mellan respondent och kontakt/nod tar plats (om det till exempel är en kollega och interaktionen främst sker på arbetstid är arbetsplatsens geografiska plats den som avgör).

nätverk och kopplingar däremellan framställts. Fokus ligger dock på de två förstnämnda.

Den narrativa analysen kommer i den bredare bemärkelsen orienteras kring frågan om i vilken typ av (ankomst)historia respondenten placerar sig själv i när denne pratar om händelser och känslor i livet efter anländande. Detta positionerande är en av nyckelfrågorna den narrativa analysen brukligt är uppbyggd kring (se till exempel Silverman 2011). Det andra fokuset ligger i hur respondenten positionerar sig i förhållande till andra ”karaktärer”, det vill säga de noder som dokumenteras på karteringen av det sociala nätverket.

Den data som genererats rörande det sociala nätverket (både i deltagandeundersökningen med primära respondenter och i undersökningen av de sekundära ’noderna’ i respondentens nätverk) kommer framförallt att undergå en typ av innehållsanalys, för att urskilja kategoriseringar av olika typer av noder i framförallt två avsikter – likhet och närhet. Likheten i detta fall syftar på överensstämmelser i karaktärsdrag mellan noder och den primära respondenten, och kommer framförallt att härledas till ursprungsland, språkgrupp och ankomststatus. Närheten (eller engelskans *propinquity*) kommer i detta avseende beaktas ur det geografiska perspektivet, med syftet att se mönster hos respondenten vad gäller både transnationella kontakter men kanske framförallt ett intresse av att se till vilken grad dess nätverk är lokalt förankrat i Rosengård. Innehållsanalysen är metod som framförallt är förknippad med kvantitativa studier (Silverman 2011: 64), men har använts i kvalitativa undersökningar med förbehållet att kategoriseringar är tydliga och precisa.

AVSLUTNING

Samhällsnytta och relevans

Ett ändlöst antal studier tar sig an segregerade områden eller ankomstplatser som studieobjekt för en rad olika samhällsfenomen, men även om inte heller ansatsen i detta projekt är helt ny så ämnar den lyfta upp ankomstprocessen i ett relativt nytt ljus – åtminstone i områden som Rosengård i Malmö. Sättet projektet ämnar fånga komplexiteten i ankomstprocessen kan förhoppningsvis bredda en debatt som ofta bygger på statistiska data och antaganden. Den kvalitativa ansatsen har med sin omfattning i detta projekt möjligheten att dels lyfta fram unika erfarenheter men också peka på mönster eller talande skiljelinjer. Framförallt har projektet en fördel i att det rör sig inom ämneskategorier där en problemorienterad ansats ofta varit dominerande, utan att anamma denna angreppsvinkel – på så vis lyfts nya perspektiv inte bara i faktisk data och empiri utan även i sättet denna framställs.

Den förväntade samhällsnyttan detta projekt kan tänkas få skulle kunna delas upp i framförallt tre huvudområden. Först kan nämnas nyttan för forskningen; mer och ny

kunskap eftersträvas alltid, och projektets kvalitativa ansats har dessutom möjligheten att definiera fler kunskapsluckor som framtida forskning kan ta sig an. Projektets resultat kan förhoppningsvis även ha en samhällsnytta i form av verktyg för en bredare allmän debatt, framförallt inom ett område som ofta diskuteras i problemorienterade termer. Ju fler angreppssätt, termer och begrepp som används för att beskriva och förklara, och ju fler gånger dessa påträffas i både forskning och samhällsdebatt, desto mer levande blir diskursen. Det tredje och sista huvudområdet som studien kan tänkas ha relevans för är i fråga om invånare i området själva. Om samhället på längre sikt börjar använda sig av fler verktyg än bara de problemorienterade så har alternativa erfarenheter än de dominerande större chans att lyftas upp och få inflytande. Även om ingen angreppsvinkel eller verklighetsbeskrivning är relevant eller sann för alla så är det alltid positivt att fler diskuteras.

Om angreppssätt och alternativ

Studiens tre huvudfrågeställningar (som presenterades under rubriken Projektets syfte) bedöms kunna besvaras med hjälp av det angreppssätt som föreslås i metodavsnittet. De kvalitativa intervjuerna förväntas generera en förståelse för hur ankomstprocessen uppfattas i termer av mål, förhoppningar och framtidsutsikter, den ankomsthistoriska översikten förväntas ge en överblick över de event och händelser som skapat de unika ankomsterfarenheterna i området och den sociala nätverksanalysen tros ge ett gott underlag till att kunna besvara frågor om ankomstprocessernas sociala och geografiska anknytningar. Ett alternativt sätt hade eventuellt kunna vara att utföra en mer omfattande longitudinell studie där ett antal studieobjekt kontinuerligt dokumenteras i deras ankomstprocess; på detta sätt skulle till exempel selektivt minne vara ett mindre problem då den som utför studien har en större roll i att bestämma vilka event i ankomstprocessen som ”är av betydelse”. Däremot hade den data som genererats blivit mer avskalad från studieobjektens upplevelser av ankomsten – något som detta projekt vill framhålla är av högsta betydelse.

Ett ytterligare alternativ, om man bortser från mindre fokusskiftningar i frågeställningar eller metod, hade varit att anta en kvantitativ ansats ämnad att framställa statistiska bilder av ankomstprocesser. Här hade till exempel studier av flyttmönster eller klättring på den socioekonomiska stegen varit extra lämpligt. Både fördelarna och nackdelarna med detta angreppssätt hade återfunnits i synliggörande; nyttan hade legat i förmågan hos statistik att vara talande, men ankomstprocessens komplexitet hade gått förlorad.

Relevans vid olika tänkbara utfall

Då denna studie till stor del vilar på ett teoretiskt antagande om att platser som Rosengård mer eller mindre fungerar som ankomstplatser, och att ankomstprocesserna till stor del är ankrade i sociala nätverk, så är det av betydelse att diskutera studiens relevans i det fall dessa antaganden inte återfinns i eller är relevanta för resultaten. Vad skulle det till exempel innebära för projektet om resultaten visar att respondenterna har

ganska obetydliga sociala nätverk kopplade till ankomstplatsen? Eller om respondenterna uttrycker att sociala kontakter inte har haft någon särskilt betydelse för ankomstprocessen över huvudtaget? Även om båda dessa exempel på utfall är åtminstone till viss grad orimliga (få personer lever helt och hållet isolerade från andra människor) så närmar sig projektet detta scenario med nyfikenhet. Varför tycks det vara så? Varför hävdar respondenten detta? I större ordalag handlar det om att brist på svar också är en typ av svar, och detta skulle kunna guida framtida forskning. Resultaten förväntas också kunna vara av betydelse för teoriutveckling oavsett åt vilket håll de pekar; bekräftar denna kvalitativa studie det teoretiska ramverket eller tycks de skilja sig åt på betydande punkter? Vad har detta för betydelse för framtida forskning?

Etiska aspekter och ställningstaganden

Silverman (2011: 87) lyfter upp frågan kring varför man väljer att studera ett visst område eller en viss grupp, och menar att många glömmer ställa sig den frågan. Den här studien är inget undantag och är definitivt av det slaget att motivationerna bör ges en extra tanke – särskilt med tanke på den position som utomstående jag som studerande av fenomenet med ankomst har. Att utifrån studera andra individers liv mot bakgrund av teoretiska antaganden tål att reflekteras över. Vem är denna studie egentligen till för? Hur går man tillväga för att inte använda individers livshistorier och högst unika och personliga erfarenheter till generaliseringar och breda antaganden? För det första är det viktigt att inte moralisera eller med pekpinna visa vad något borde mynna ut i; genom hela denna projektbeskrivning har det tydliggjorts att studien inte egentligen är något uteslutande alternativ till andra teorier och synvinklar, utan snarare ett komplement. Denna ståndpunkt kommer vidhållas genom hela studien. För det andra är transparensen viktig, kanske framförallt i det att överhuvudtaget guidas av en tro om att debatten behöver breddas är en högst individuell åsikt. För det tredje är det av grundläggande betydelse att diskutera de möjliga effekter på policy- och strategiutformning som skulle kunna tänkas fås i framtiden, och vad de olika möjliga resultaten skulle kunna innebära för synen på området i fråga och hur detta skulle kunna påverka de boende. Ett exempel är vad som skulle kunna ske i det fall en mycket positiv bild av området och dess funktioner som tillhandahålls i ankomstprocessen målas upp i resultaten – riskerar man inte då att överskugga och undangömma andra problem som finns i området men som kanske inte ens tagits upp i denna studie? Och vad skulle till exempel en positiv bild av förtroendet och utbytet i de sociala nätverken ha för de människor som verkligen inte uppskattar de förväntningar som kommer med detta? Ett potentiellt ”positivt” resultat riskerar skymma sikten för andra upplevelser och eventuella problem, varför det är av högsta betydelse att belysa detta i presentation av resultat och analys.

Att låta komplexiteten stå i centrum

Migration och urbanisering är två processer som på många sätt kommer definiera utvecklingen av vår tid. I många fall är de båda tätt sammankopplade med varandra, och oavsett om människor flyttar över en flod eller över tio landsgränser så är destinationen allt oftare en stad. De geografiska uttryck ankomstprocesserna får i städerna har länge stått som fokus i en segregationsdebatt som inte sällan varit problemorienterad eller rent utav negativt vinklad, men för att debatten ska hållas levande är det av största vikt att andra perspektiv lyfts fram. Detta projekt ämnar ta sig an detta fenomen genom att kliva ur segregationsdiskursen och istället ur ett ankomstperspektiv se på vilket sätt liv utvecklas efter anländandet och tar sig uttryck både geografiskt och socialt. Dessa ”problemområden” som vi allmänt känner dem som måste också kunna ses som platser för omvandling och utveckling, med vetskapen om att en negativ utveckling i statistiken mycket väl kan innebära något annat för individer.

Det är av högsta betydelse att andra bilder av dessa områden får växa fram, bilder som sätter komplexitet och olika erfarenheter i fokus. Alla omfattas inte av en ”positiv” bild eller en ”negativ” bild, men alla omfattas heller inte av den i samhällsdebatten rådande föreställningen om att ”segregerade områden” är något som borde motarbetas. Det som händer på de platser dit migranter anländer – i Sverige och över hela jorden – har förmågan att påverka hela städernas utveckling, och det är upp till städerna själva att bestämma vad man gör av den drivkraft som migranter ofta anländer med. Det första steget är att veta mer om hur ankomsten faktiskt ser ut.

REFERENSER

- Andersson, R. & BråmÅ, Å. (2005) 'Who Leaves Sweden's Large Housing Estates?' i Van Kempen, R., Dekker, K. Hall, S. & Tosics, I. (Red.) *Restructuring Large Housing Estates in Europe*, Bristol: The Policy Press.
- Barrett, G.A., Trevor, P.J. & McEvoy, D. (1996) 'Ethnic Minority Business: Theoretical Discourse in Britain and North America' i *Urban Studies*, Vol. 33, Nr. 4-5, ss. 783-809.
- BråmÅ, Å. (2006) "'White flight'? The Production and Reproduction of Immigrant Concentration Areas in Swedish Cities, 1990-2000' i *Urban Studies*, Vol. 43, Nr. 7, ss. 1127-1146.
- Castles, S. & Miller, M.J. (2009) *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*, 4e upplagan. New York: The Guilford Press.
- Edwards, G. (2010) *Mixed-method Approaches to Social Network Analysis*, ESRC National Centre for Research Methods. [Elektronisk källa] Tillgänglig: http://eprints.ncrm.ac.uk/842/1/Social_Network_analysis_Edwards.pdf [Hämtad 2014-12-18]
- Finney, N. & Simpson, L. (2009) *'Sleepwalking to Segregation'? Challenging Myths About Race and Migration*, Bristol: The Policy Press.
- Gleeson, B. (2012) 'Critical Commentary. The Urban Age: Paradox and Prospect' i *Urban Studies*, Vol. 49, Nr. 5, ss. 931-943.
- Granovetter, M. (2005) 'The Impact of Social Structure on Economic Outcomes' i *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 19, Nr. 1, ss. 33-50.
- Hallin, P.O., Jashari, A., Listerborn, C. & Popoola, M. (2010) *Det är Inte Stenarna som Gör Ont*, Malmö: Malmö University Publications in Urban Studies (MAPIUS) 5.
- Heath, S. Fuller, A. & Johnston, B. (2009) 'Chasing Shadows: Defining Network Boundaries in Qualitative Social Network Analysis' i *Qualitative Research*, Vol. 9, Nr. 5, ss. 645-661.
- Hedin, K., Clark, E., Lundholm, E. & Malmberg, G. (2012) 'Neoliberalization of Housing in Sweden: Gentrification, Filtering, and Social Polarization' i *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 102, Nr. 2, ss. 443-463.
- Jacobs, J. (1992) [1961] *The Death and Life of Great American Cities*, Vintage Books Edition, New York: Vintage.
- Knox, P. & Pinch, S. (2010) *Urban Social Geography: An Introduction*. 6:e upplagan. Harlow: Pearson Education Limited.
- Malmö Stad (2008) *Områdesfakta Rosengård*, Malmö Stadskontor. [Elektronisk källa] Tillgänglig: <http://malmo.se/download/18.41e3f8771203894659480006117/1383648125474/20.Roseng%C3%A5rd.pdf> [Hämtad 2014-12-19]
- Masurel, E., Nijkamp, P., Tastan, M. & Vindigni, G. (2002) 'Motivations and Performance Conditions for Ethnic Entrepreneurship' i *Growth and Change*, Vol. 33, Nr. 2, ss. 238-260.

- Myers, D. & Lee, S.W. (1998) 'Immigrant Trajectories into Homeownership: A Temporal Analysis of Residential Assimilation', i *International Migration Review*, Vol. 32, Nr. 3, ss. 593-625.
- Perlman, J.E. (2006) 'The Metamorphosis of Marginality: Four Generations in the Favelas of Rio de Janeiro' i *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 606, Chronicle of a Myth Foretold: The Washington Consensus in Latin America, ss. 154-177.
- Perlman, J.E. (2010) *Favela: Four Decades of Living on the Edge in Rio de Janeiro*. Oxford: Oxford University Press.
- Portes, A. & Zhou, M. (1996) 'Self-employment and the Earnings of Immigrants' i *American Sociological Review*, Vol. 61, Nr. 2, ss. 219-230.
- Rosengren, J.V. & Striner, U. (2011) *Ett Annat Rosengård*. Malmö: Kira.
- Saunders, D. (2010) *Arrival City: How the Largest Migration in History is Reshaping Our World*. London: Heinemann.
- Silverman, D. (2011) *Interpreting Qualitative Data*, 4e upplagan, London: SAGE Publications Ltd.
- Simpson, L. (2007) 'Ghettos of the Mind: The Empirical Behaviour of Indices of Segregation and Diversity' i *Journal of the Royal Statistical Society. Series A (Statistics in Society)*, Vol. 170, Nr. 2, ss. 405-424.
- Statistiska Centralbyrån, SCB (2014) *Invandringar efter region, ålder och år*.
[Elektronisk] Tillgänglig:
http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101J/Flyttningar97/table/tableViewLayout1/?rxid=b79fb5b4-fa5e-473e-9fc2-59265153c2a9#
[Hämtad 2014-12-15]
- Van Kempen, R. & Özüekren, S.A. (1998) 'Ethnic Segregation in Cities: New Forms and Explanations in a Dynamic World' i *Urban Studies*, Vol. 35, Nr. 10, ss. 1631-1656.
- Wacquant, L. (2008) *Urban Outcasts: A Comparative Study of Advanced Marginality*. Cambridge: Polity Press.
- Zhou, M. (2004) 'Revisiting Ethnic Entrepreneurship: Convergencies, Controversies, and Conceptual Advancements' i *International Migration Review*, Vol. 38, No. 3, ss. 1040-1074.

BILAGA 1

Inledande semistrukturerade intervjuer

Denna kvalitativa intervju kommer söka rama in de primära respondenternas individuella ankomsthistorier i generella målbilder, förhoppningar och uppfattningar kring situationen. Varje intervju kommer att anta en löst kronologisk form med huvudfokus i bakgrund, ankomst, nuläge och framtid. Nedanstående frågor och formuleringar är att betrakta som vägledande i intervjun.

Bakgrund

- Hur såg livet ut på ursprungsplatsen?
- Hur såg livssituationen ut i form av utbildningsbakgrund, arbete, ekonomi etc?
- Varför valde respondenten att emigrera?

Ankomstillfället

- Vilka mål och förhoppningar minns sig respondenten ha haft vid ankomsten till Sverige?
- Hur såg förväntningarna ut på livet i Sverige?
- Vad minns respondenten att denne såg framför sig i den nya staden?

Nuläge

- Hur uppfattas livssituationen idag?
- Hur ser livet ut i form av jobb, utbildning, inkomst eller liknande?
- Vilka målsättningar eller förhoppningar har nåtts eller besannats?
- Hur skiljer sig uppfattningen om framtidsutsikterna idag jämfört med de respondenten mindes sig ha vid ankomst?

Framtid

- Hur uppfattas framtiden?
- Hur skiljer sig de målsättningar och förhoppningar respondenten uttrycker idag jämfört med de som mindes från ankomsttiden?
- Hur uppfattas framtidsutsikterna i form av möjligheter att nå eventuella uppfyllda mål?

Intervjun knyts ihop av ett försök att fånga respondentens perspektiv från vilket dagssituationen tolkas – jämför respondenten framförallt med ursprunget, tiden för anländande eller bilden av framtiden?

BILAGA 2

Ankomsthistorisk översikt

Denna del i undersökningsfasen är tänkt att till stor del vara deltagandebaserad. Detta eftersträvas genom att respondent och intervjuare tillsammans skissar upp ankomsthistorian så som den utspelat sig i form av händelser och milstolpar sedan ankomsten till Rosengård. Vid tillfället för denna undersökning kan visuella moment vara till hjälp, som att till exempel skissa upp en tidslinje framför sig vilken skulle kunna fungera som ram och utgångspunkt för de händelser och milstolpar som tas upp av respondenten.

Årtal och händelser är vad denna undersökningsfas främst är intresserad av, och dessa kan i mycket breda drag delas upp under kategorierna socioekonomiska förändringar, relationer och familjestatus, och händelser kopplade till målsättningar och förhoppningar. De nedan nämnda intresseområdena kopplade till respektive kategori är att betrakta som vägledande snarare än uttömmande.

Socioekonomiska händelser

- Anställning
- Befordran/nytt jobb
- Arbetslöshet/förlust av anställning
- Utbildning (inklusive vuxenutbildningar, språkutbildningar och yrkesutbildningar)
- Bostadsbyte (som del i en bostadskarriär eller som exempelvis byte från hyresrätt till bostadsrätt)

Relations- och familjestatus

- Från exempelvis singelliv till samboliv
- Giftermål
- Skilsmässa
- Tillökning i familjen/föräldraskap
- Utveckling som rör eventuella barn

Händelser som kan relateras till uttryckta mål och förhoppningar

Denna kategori är på många sätt en ”skuggkategori” till de övre två, då mycket troligtvis kan kopplas till båda. I övrigt beror denna kategori till stor del på vad som fås ut ur den första kvalitativa intervjun kring just målsättningar och uppfattningar om framtidsutsikter, och är därför högst individuell i vad den kan tänkas innehålla.